

Emotsionaalne, kaasahaarav ja elamuslik

„Onegin“ puudutab oma elulisusega, puhastades dramaatiliste läbielamiste ja kauni esteetikaga inimese hinge.

Eesti Rahvusballeti „Onegin“, koreograaf-lavastaja John Cranko, helilooja Pjotr Tšaikovski, arranžeerija Kurt-Heinz Stolze, dirigendid Vello Pähn, Jüri Alperden ja Kaspar Mänd, lavastaja Jane Bourne, kunstnik Thomas Mika, valguskunstnik Steen Bjarke. Tantsivad Deniss Klimuk, Jonatan Davidsson, Alena Škatula, Luana Georg, Jonathan Hanks, Sergej Upkin, Abigail Sheppard, Svetlana Danilova, Anatoli Arhangelski, Jevgeni Grib, Kaire Kasetalu, Sanna Kondas ja Marianne Bassing. Maailma esietendus 13. IV 1965 Stuttgardi Balletis, Eesti esietendus 19. III rahvusoperis Estonia.

ANU RUUSMAA

Eelmise sajandi kuuekümnendatel aastatel John Cranko lavastatud ballett on jõudnud Estonia lavale. Eesti balletisõpradel on nüüd võimalus vaadata draamaballetti, mis on emotsionaalne, kaasahaarav ja elamuslik.

Lavategevust saadab Tšaikovski muusika. Seekord pole see harjumuspäraselt programmiline, vaid mitme tema teose arranžering, mis arendab sellisel kombel lugu jõulise dramaatilise lahenduse poole. Kammerlikum ja intiimsem helikeel vaheldub konflikt-situatsioonides jõulise ja emotsionaalse muusikaga. Cranko hoolega hoitud ja säilitatud pärandit kaitseb koreoloogi valvas silm, mis ei luba kõrvalekaldeid. On siiski tulnud teha mõningaid muudatusi, kas või sellepärast, et Estonia lava

stseenidega, jättes seljataha klassikalise numbriballeti. Selgelt üles ehitatud draamaballett on publikule ühest küljest kergesti jälgitav, ent annab seejuures mõtteainet inimese siseheitluste ja eneseotsingute vallas.

Tantsulised võtted on ülimalt dünaamilised, suurte tasandivahetustega. Näiteks põrandalt pikali asendist lennukad tõmbed kõrgesse tõstesse või piruetid, mis liuglevad spiraalselt põrandale, samuti liikumised, kus mängitakse tasakaaluga partnerite vahel, võimendades nendevahelist pinget ja tõmmet. Ilmselgelt võib rääkida moderntantsu mõjutustest, mis pärit XX sajandi esimeselt poolelt. Lennukas koreograafia läbi etenduse domineerivates duettides on väga kujundlik, emotsionaalne ning loob ja kujundab peategelaste karakterit ning nende suhteid. Rühmatantsud, mis on arranžeeritud rahva ja seltskonnatantsudest klassikalise tantsu keelde, on dünaamilised ja pakatavad energiast. Ruumivähesusele vaatamata mõjuvad ballistseenid dünaamiliselt.

Esietendusel ja kolmandal etendusel tantsisid peaosi Alena Škatula ja Deniss Klimuk. Heameel on tõdeda, et Škatulale on leitud vääriline partner. Škatula oma ebamaise ja hapra olekuga ning tehniliselt puhtalt tantsitud rolliga loob haavatava ja tütarlapseliku Tatjana. Tema loodud peategelane jääb etenduse vältel küll veidi üheplaaniliseks, ent on emotsionaalselt nauditav.

Lavategevust saadab Tšaikovski muusika. Seekord pole see harjumuspäraselt programmiline, vaid mitme tema teose arranžeerimise, mis arendab sellisel kombel lugu jõulise dramaatilise lahenduse poole. Kammerlikum ja intiimsem helikeel vaheldub konflikt-situatsioonides jõulise ja emotsionaalse muusikaga. Cranko hoolega hoitud ja säilitatud pärandit kaitseb koreoloogi valvas silm, mis ei luba kõrvalekaldeid. On siiski tulnud teha mõningaid muudatusi, kas või sellepärast, et Estonia lava on üliväike, teos aga algselt loodud palju suuremale lavale. Kuna tantsujuoniseid muuta oleks lubamatu, siis on tulnud lõivu maksta lavakujundusel, mis on viidud võimalikult lakooniliseks – ja seda õnnestunult.

Lava mõjub oma vähete dekoratsioonidega maitsekalt ja loob atmosfääri. Dekoratsioonid ei sega lavategevust, nagu see tihti juhtub, kui originaallavastus on pärit suuremalt lavalt. Valguskunstniku detailne töö on loonud sooja ja tervikliku lavaruumi. Kostüümides on alal hoitud Cranko algupärand kuni nõudlikkuseni materjalide valikus. Huvitav on jälgida kostüümi muudatusi artisti rolliarengu vaatevinklist, see toetab draamaballettile kohast psühholoogilist arengut.

Kolmevaatuselises lavastuses näidatakse rikkaliku koreograafilise keele kaudu XIX sajandi Vene õukonna olustikku ja igavlemist, millesse kuuluvad lõputud ballid, intriigid, konfliktid ja keelatud duellid. Lavastuses keritakse lahti lugu, mida Cranko jutustab eelkõige tantsuliste väljendusvahenditega, loobudes misanstseenides pantomimist. Ballett on terviklik, konkreetsete

on dünaamilised ja pakatavad energiast. Ruumivähesusele vaatamata mõjuvad ballistseenid dünaamiliselt.

Esietendusel ja kolmandal etendusel tantsisid peaosi Alena Škatula ja Deniss Klimuk. Heameel on tõdeda, et Škatulale on leitud vääriline partner. Škatula oma ebamaise ja hapra olekuga ning tehniliselt puhtalt tantsitud rolliga loob haavatava ja tütarlapseliku Tatjana. Tema loodud peategelane jääb etenduse vältel küll veidi üheplaaniliseks, ent on emotsionaalselt nauditav. Deniss Klimuki Onegin on konfliktne, esimeses vaatuses jäik, kuid seejärel intriigidega ennast lõbustav kergats. Tema plastiline kehakeel ja tantsutehnika on laitmatud. Cranko on oskuslikult esile toonud Lenski ja Olga harmoonilise, kuid õnnetu lõpuga armastuse, mis vastandub Onegini ja Tatjana algusest peale tasakaalutule suhtele. Abigail Sheppardi ja Jonathan Hanksi loodud tegelaskujud on tantsitud puhtalt ja eluliselt.

Teisel esietendusel tantsinud Jonatan Davidsson ja Luana Georg on leidnud aga oma peategelastele hoopiski teistsuguse lahenduse. Georgi loodud Tatjana on psühholoogiliselt sügav, kogu etenduse jooksul pidevas arengus, siiras ja üdini naiselik roll. Esimeses vaatuses ninapidi armastusromaanidesse uppunud Tatjanast saab kolmandas vaatuses täisväärtuslik romaanikangelanna. Davidssoni Onegin on aga külm, sügavalt depressiivne, ootamatute meeleolumuutustega, sügavas kriisis mees. Ta elu pole miskit väärt ning ta on valmis sellest duellil loobuma, tapab aga külmavereliselt hoopis oma sõbra.

Selle kõrval loovad mõjusa kontrastina vahetu ja sooja armastusdueti

Luana Georgi loodud Tatjana on psühholoogiliselt sügav, siiras ja üdini naiselik roll. Jonatan Davidssoni Onegin on aga külm, sügavalt depressiivne, sügavas kriisis mees.

Harri Rospu

Svetlana Danilova (Olga) ja Sergei Upkin (Lenski). Tütarlapselik Olga põhjustab oma naiivsuses armastatu huku duellil. Vürst Greminina jääb eriti meelde Jevgeni Grib oma aristokraatlikus intelligentsuses, kuid ka Anatoli Arhangeliski loodud roll on korrektne.

John Cranko „Oneginit“ on lavastatud maailma lavadel üle viiekümne aasta. Kuna olen näinud 1990. aastate lõpul sama balletti Helsingi

rahvusooperi laval, tekib tahes-tahtmata võrdlus. Helsingi palju suuremal laval jäi lavastustervik eklektiliseks, mõjus külma ja emotsioonituna. Meie rahvusballeti esituses on lavastus elamuslik, soe ja liigutav. On näha, et tantsijatele meeldib seda esitada ning publik on keskendunud ja elab kaasa. Ballett puudutab oma elulisusega, puhastades dramaatiliste läbielamiste ja kauni esteetikaga inimese hinge.